

Viite

Asia

Eurooppaministerien epävirallinen videokokous 10.11.2020

Suomea edustaa videokokouksessa eurooppaministeri Tytti Tuppurainen.

Ministerit valmistelevat **10.–11.12. Eurooppa-neuvoston kokousta** käymällä keskustelun Eurooppa-neuvoston asialistasta. Asiakirjaa ei ole vielä jaettu. Ennakkotietojen mukaan Eurooppa-neuvoston asialistalla ovat ainakin ilmasto sekä ajankohtaiset ulkosuhdeasiat. Suomi ottaa asialistan tiedoksi.

Ministerit jatkavat **vuotuista oikeusvaltiovuoropuhelua** komission oikeusvaltiokertomuksen viiden maakohtaisen luvun (Belgia, Bulgaria, Tšekki, Tanska ja Viro) pohjalta. Komission esiteltyä jäsenvaltiota koskevia havaintojaan puheenvuoro annetaan kyseiselle jäsenvaltiolle, minkä jälkeen muilla jäsenvaltioilla on mahdollisuus jakaa kokemuksiaan ja parhaita käytäntöjään. Suomi pitää tärkeänä, että neuvostossa hyödynnetään komission oikeusvaltiokertomusta, ja tuo keskustelussa osaltaan esille esimerkkejä parhaista käytännöistä.

Ministerit keskustelevat **Albanian ja Pohjois-Makedonian jäsenyysneuvottelujen** aloittamisesta. Neuvoston on tarkoitus hyväksyä kirjallisella menettelyllä kummankin maan neuvottelukehykset sekä asiakirjat EU:n sisäisistä menettelyistä. Suomi katsoo, että asiakirjat tulee hyväksyä viivytyksettä. Suomen kanta metodologiaan, johon jäsenyysneuvottelut Albanian ja Pohjois-Makedonian kanssa perustuvat, on määritetty E-kirjeessä E 5/2020 vp. Jäsenyysprosessissa oleva maa etenee omien ansioidensa mukaan. Olennaisia ovat kattavat ja johdonmukaiset oikeusvaltiosektorin uudistukset.

Ministerit saavat mahdollisesti tilannekatsauksen **EU:n ja Ison-Britannian suhteista**. Suomen ja EU:n kantojen muuttamiselle ei tämän hetkisen tiedon valossa ole tarvetta.

Puheenjohtajavaltio antaa mahdollisesti tilannekatsauksen **MFF- ja elpymispakettikäsittelystä**. Suomi pitää tärkeänä, että jatkotyössä seurataan tarkasti heinäkuun Eurooppa-neuvoston päätelmiä ja käsitellään keskeisimpiä MFF-kysymyksiä yhtenä pakettina. Mahdollisimman tehokkaasti toimivan oikeusvaltiomekanismin luominen on keskeistä. Keskustelut Euroopan parlamentin kanssa MFF-sektoriaasetuksista tulisi saattaa päätökseen mahdollisimman nopeasti.

Ministerit keskustelevat **antisemitismin vastaisista toimista**. Suomi korostaa EU:n yhteisiä arvoja, joihin kuuluvat ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Hallitusohjelmassa korostetaan vihapuheeseen puuttumista sekä rasismien ja syrjinnän torjumista kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Antisemitismia kaikissa sen muodoissa tulee estää ja torjua päättäväisesti.

Lisäksi komissio esittelee **vuoden 2021 työohjelmansa**, ja neuvoston nykyinen (Saksa) ja tuleva (Portugali) puheenjohtajavaltio esittelevät **eurooppalaisen ohjausjakson 2021** etenemissuunnitelman.

Asialista:

10.–11.12. kokoontuvan Eurooppa-neuvoston valmistelu	s. 3
Selityksin varustettu asialista	
<i>Keskustelu</i>	
Vuotuinen oikeusvaltiovuoropuhelu – maakohtainen keskustelu	s. 5
<i>Keskustelu</i>	
Laajentuminen – Liittymisneuvottelut Pohjois-Makedonian tasavallan kanssa	s. 12
a) EU:n yleinen kanta	
b) Liittymisneuvotteluissa noudatettava menettely (sisäiset menettelytavat)	
<i>Puheenjohtajavaltion tiedotusasia</i>	
Laajentuminen - Liittymisneuvottelut Albanian tasavallan kanssa	s. 12
a) EU:n yleinen kanta	
b) Liittymisneuvotteluissa noudatettava menettely (sisäiset menettelytavat)	
<i>Puheenjohtajavaltion tiedotusasia</i>	
(mahd.) EU:n ja Ison-Britannian suhteet	s. 15
<i>Tilannekatsaus</i>	
(mahd.) Monivuotinen rahoituskehys	s. 18
<i>Tilannekatsaus</i>	
[julkinen keskustelu]	
Antisemitismin vastaiset toimet	s. 21
<i>Keskustelu</i>	
Lainsäädäntötyön suunnittelu	s. 24
Komission työohjelma vuodelle 2021	
<i>Komissio esittelee</i>	
[julkinen keskustelu]	
Eurooppalainen ohjausjakso 2021 – Etenemissuunnitelma	s. 31
<i>Nykyinen ja tuleva puheenjohtajavaltio esittelevät</i>	
Muut asiat	

Valtioneuvoston kanslia

PERUSMUISTIO

VNEUS2020-
01101

VNEUS Koikkalainen Anna(VNK)

04.11.2020

Asia

Eurooppaministerien epävirallinen videokokous 10.11.; Joulukuun Eurooppa-neuvoston (10.–11.12.) selityksin varustettu asialistaehdotus

Kokous

Eurooppaministerien epävirallinen videokokous 10.11.2020

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Eurooppaministerien epävirallinen videokokous ottaa joulukuun Eurooppa-neuvoston (10.–11.12.) selityksin varustetun asialistaehdotuksen tiedoksi.

Suomen kanta

Suomi ottaa asialistan tiedoksi.

Pääasiallinen sisältö

Joulukuun Eurooppa-neuvoston selityksin varustettua asialistaehdotusta ei ole vielä jaettu jäsenmaille.

Ennakkotietojen mukaan Eurooppa-neuvosto käsitellee ainakin seuraavia aiheita:

- Lokakuun 2020 päätelmiensä mukaisesti Eurooppa-neuvosto palaa ilmastoon sopiakseen uudesta päästövähennystavoitteesta vuodeksi 2030 ja toimittaakseen EU:n päivitetyn kansallisesti määritellyn panoksen YK:n ilmastosopimuksen sihteeristölle ennen vuoden loppua.
- Ulkosuhteiden osalta Eurooppa-neuvoston on tarkoitus käsitellä EU–Turkki-suhteita ja itäisen Välimeren tilannetta ja käydä lokakuun 2020 päätelmiensä mukaisesti strateginen keskustelu EU:n eteläisestä naapurustosta.

Eurooppa-neuvosto voi käsitellä muitakin aiheita.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely**Käsittely Euroopan parlamentissa**

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 4.–6.11.2020

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 6.11.2020

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema**Taloudelliset vaikutukset****Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät****Asiakirjat****Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot**

VNEUS/Koikkalainen 0295 160 601

EUTORI-tunnus**Liitteet****Viite**

Valtioneuvoston kanslia

PERUSMUISTIO

VNEUS2020-
01092

VNEUS Pietarinen Päivi(VNK)

03.11.2020

Asia

Neuvoston vuosittainen oikeusvaltiovuoropuhelu - Maakohtainen keskustelu; Näkemystenvaihto

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 10.11.2020

U/E/UTP-tunnus

E 17/2019 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komission 30.9.2020 antama tiedonanto ”Oikeusvaltiokertomus 2020 - Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa” (COM(2020) 580 final) sisältää komission ensimmäisen vuosittaisen oikeusvaltiokertomuksen. Kertomuksessa esitetään yhteenveto jäsenvaltioiden oikeusvaltiotilanteesta ja EU:n tasolla tapahtuneesta merkittävästä kehityksestä sekä kertomuksen 27 maakohtaisessa luvussa arviointi kustakin jäsenvaltiosta.

Yleisten asioiden neuvoston kokouksessa 13.10.2020 käytiin neuvoston vuosittainen oikeusvaltiovuoropuhelu ja keskustelu pohjautui komission oikeusvaltiokertomuksen yleiseen osaan. Vuoropuhelua on tarkoitus jatkaa 10.11.2020 eurooppaministerien videokokouksessa käynnistämällä keskustelu komission oikeusvaltiokertomuksen maakohtaisista luvuista Belgian, Bulgarian, Tšekin, Tanskan ja Viron osalta. Puheenjohtajavaltion mukaan komission esiteltyä jäsenvaltiota koskevan maakohtaisen luvun pohjalta havaintojaan sen oikeusvaltiokehityksestä, annetaan kyseiselle jäsenvaltiolle puheenvuoro, jonka jälkeen muilla jäsenvaltioilla on mahdollisuus jakaa kokemuksiaan ja parhaita käytäntöjään esitetyistä havainnoista.

Komission oikeusvaltioperiaatetta koskeva tarkastelukierros ja siihen liittyvä oikeusvaltiokertomus ovat osa EU:n laajempia pyrkimyksiä vahvistaa EU:n yhteisiä arvoja ja komission on tarkoitus antaa asiakokonaisuuteen liittyviä uusia aloitteita.

Suomen kanta

Oikeusvaltioperiaate on keskeinen osa niitä yhteisiä arvoja, joihin kaikkien EU:n jäsenvaltioiden tulee olla sitoutuneita. Se liittyy kiinteästi muihin perustaviin arvoihin kuten demokratiaan ja perusoikeuksiin. Suomi suhtautuu vakavasti EU:n perustana olevien arvojen loukkaamiseen tai sen vaaraan. EU:n yhteisten arvojen noudattamisesta ei voida tinkiä. Oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen vahvistaa EU:n yhtenäisyyttä ja jäsenvaltioiden viranomaisien välistä luottamusta sekä vaikuttaa suoraan yritysten toimintaympäristöön ja kansalaisten arkipäivään.

Suomi katsoo, että EU:n oikeusvaltioperiaatteen lujittamiseen liittyvää EU:n toimintaa ja välineitä on tarpeen edelleen vahvistaa ja tehostaa kokonaisvaltaisesti. Välineet tulee nähdä toisiaan täydentävinä.

Suomi pitää erittäin hyvänä ja hyödyllisenä, että komission oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittamista koskeva työ on käynnissä, ja antaa sille täyden tukensa. Oikeusvaltioperiaatetta koskeva komission vuosittainen tarkastelukierros ja siihen liittyvä oikeusvaltiokertomus ovat merkittävä ja tervetullut uudistus, jonka ansiosta toimintaa voidaan järkevöittää ja tehostaa sekä vaihtaa jäsenvaltioiden kesken parhaita käytäntöjä. Suomi tukee komission tavoitetta edistää toimia, joilla ennaltaehkäistään oikeusvaltio-ongelmia ja pitää hyvänä komission esittämää ajatusta yleisen kehityksen luomisesta yhteistyölle ja vuoropuhelulle jäsenvaltioissa oikeusvaltiokehitykseen liittyvien tietojen keräämistä hyödyntäen.

Kaikkia jäsenvaltioita koskeva, niitä puolueettomasti ja yhdenmukaisesti kohteleva ja näyttöön perustuva kattava oikeusvaltiokertomus antaa vankan tietopohjan jäsenvaltioiden oikeusvaltiotilanteen arvioinnille.

Myös neuvostolla on keskeinen rooli oikeusvaltioperiaatteen lujittamisessa. On tärkeää, että neuvostossa hyödynnetään komission oikeusvaltioperiaatetta koskevaa tarkastelukierrosta ja oikeusvaltiokertomusta. Suomen EU-puheenjohtajakaudellaan edistämiä tavoitteita vastaa, että kertomus on tarkoitus ottaa neuvoston vuosittaisen oikeusvaltiovuoropuhelun pohjaksi. Myös sektorineuvostot kuten oikeus- ja sisäasioiden neuvosto voivat hyödyntää kertomusta esimerkiksi keskustelemalla oikeudenhoitoa koskevien hyvien käytäntöjen vaihtamisesta. Kertomus tarjoaa puitteita keskustelulle oikeusvaltioperiaatteen ja muiden yhteisten arvojen kunnioittamisessa ilmenevistä yleisistä kehityssuunnista EU:ssa, tähän liittyvistä muutoksista, haasteista ja niihin vastaamiseen liittyvistä parhaista käytännöistä. Keskustelun perustuminen objektiivisuuteen, syrjimättömyyteen ja kaikkien jäsenvaltioiden yhdenvertaiseen kohteluun sekä puolueettomaan ja näyttöön perustuvaan lähestymistapaan on keskeistä.

Puheenjohtajan toivomin tavoin Suomi tuo esille oikeuslaitokseen, korruptiontorjunnan kehitykseen, tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen ja hallintojärjestelmän osien keskinäiseen valvontajärjestelmään koskeviin havaintoihin liittyviä esimerkkejä parhaista käytännöistä.

Demokratian kehittäminen vaatii pitkäjänteistä ja laaja-alaista työtä. Demokratiaohjelma on tuttu ja toimiva työkalu Suomessa. Hallitus on käynnistänyt vuoteen 2025 ulottuvan demokratiaohjelman toteuttamisen. Kansallisissa demokratiaohjelmissa on tunnistettu osallistavan demokratian, avoimuuden ja kansalaisyhteiskunnan merkitys. Komission tuleva EU:n demokratiatoimintaohjelma on hyvin tervetullut. Hyvin valmisteltu toimintaohjelma voi antaa demokratian kehittämiseksi EU:ssa toimivat puitteet.

On olennaista torjua korruptiota, joka horjuttaa unionin yhteistä arvo- ja sääntöperustaa, kansalaisten luottamusta viranomaisiin sekä moitteetonta taloudenhoitoa. Kansallinen korruptionvastainen yhteistyöverkosto kokoaa yhteen laajan joukon tahoja, kuten ministeriöitä, poliisin, syyttäjälaitoksen, elinkeinoelämää ja kansalaisjärjestöjä edistämään laajalla, poikkihallinnollisella yhteistyöllä korruptionvastaista toimintaa.

Digitalisaatiokehityksen, mukaan lukien tekoälyn, potentiaalin hyödyntäminen oikeusallalla on tärkeää. Kansallisesti vireillä on koko oikeuslaitoksen kattava digitalisaatiotyö asian sähköinen käsittelyn mahdollistamiseksi koko sen vireilläoloajan. Tekoälyn perustuvia työkaluja kehittämällä pyritään anonymisoimaan viranomaisratkaisuja ja automatisoimaan sisällönkuvailua. Oikeuslaitoksen digitalisaatio on keskeinen tema myös EU-tasolla. Suomi odottaa komission EU-strategiaa

oikeudenhoidon digitalisoimiseksi ja ehdotuksia rajat ylittävän oikeudellisen yhteistyön tehostamiseksi.

Pääasiallinen sisältö

Komission oikeusvaltiotoimet ja tiedonanto oikeusvaltioperiaatteen lujittamisesta unionissa

Komissio on vastuussa sen valvomisesta, että EU:n perussopimuksia ja niiden nojalla hyväksytyjä toimia noudatetaan. Komissio on ollut aktiivinen oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittamista koskevassa työssä. Komissio on tehnyt tätä työtä laaja-alaisesti ja useita toisiaan täydentäviä välineitä käyttäen.

Komission antamassa tiedonannossa oikeusvaltioperiaatteen lujittamisesta unionissa (17.7.2019, COM(2019) 343 final) esitettiin periaatteen lujittamiseen tähtääviä toimia, joita on kuvattu tarkemmin selvityksessä EJ 17/2019 vp. Komissio syventää oikeusvaltioperiaatteeseen liittyvän kehityksen seurantaan jäsenvaltioissa toteuttamalla oikeusvaltioperiaatetta koskevan tarkastelukierroksen, jonka osana se julkaisee vuosittain oikeusvaltiokertomuksen.

Komission tiedonanto oikeusvaltiokertomuksesta 2020

Tiedonantoon ”Oikeusvaltiokertomus 2020 - Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa” sisältyvässä oikeusvaltiokertomuksessa komissio esittää yhteenvedon jäsenvaltioiden tilanteesta ja EU:n tasolla tapahtuneesta merkittävästä kehityksestä. Kertomuksen 27 maakohtaisessa luvussa esitetään arviointi kustakin jäsenvaltiosta. Kertomuksessa ja maakohtaisissa luvuissa keskitytään neljään osa-alueeseen: oikeuslaitos, korruptiontorjunnan kehys, tiedotusvälineiden moniarvoisuus sekä hallintojärjestelmän osien keskinäinen valvontajärjestelmä. Maakohtaiset luvut pohjautuvat komission laadulliseen arviointiin, joka puolestaan perustuu vuoropuheluihin, kuulemisiin ja asiantuntijalausuntoihin. Monilla jäsenvaltioilla on korkeatasoiset oikeusvaltionormit ja myös muualla maailmassa tunnustetaan niiden edustavan parhaita käytäntöjä oikeusvaltioon liittyvien keskeisten periaatteiden soveltamisessa. Toisaalta kertomuksessa tarkastellaan myös merkittäviä haasteita. Johdonmukainen ja tasapuolinen lähestymistapa on varmistettu soveltamalla kaikissa jäsenvaltioissa samaa menetelmää ja tarkastelemalla samoja aiheita. Tavoitteena on ollut keskittyä merkittävään kehitykseen. Oikeusvaltiokertomusta ja sen metodologiaa on kuvattu tarkemmin selvityksessä EJ 17/2019 vp.

Komission oikeusvaltiokertomuksen maakohtaiset luvut: Oikeusvaltiotilanne Belgiassa, Bulgariassa, Tšekissä, Tanskassa ja Virossa

Belgian oikeuslaitoksen laadun ja riippumattomuuden parantamiseksi on toteutettu useita aloitteita. Riittävien resurssien saatavuus, digitalisoinnin taso ja oikeuslaitoksen tehokkuutta koskevien luotettavien ja yhdenmukaisten tietojen puute ovat haasteita. Käytössä on pääosin korruption torjuntaa koskeva oikeudellinen ja institutionaalinen kehys. Tiedotusvälineiden moniarvoisuutta koskeva oikeudellinen ja institutionaalinen kehys on vahva. Lainsäädäntöprosessiin liittyy vakiintunut käytäntö tehdä vaikutustenarviointeja ja kuulla eri hallintotasoilla toimivia sidosryhmiä. Riippumattomilla elimillä on tärkeä rooli perusoikeuksien turvaamisessa.

Liittyttyään EU:hun vuonna 2007 Bulgaria on toteuttanut uudistuksia muun muassa oikeuslaitoksen ja korruptiontorjunnan alalla, ja komissio on seurannut uudistusten

edistymistä yhteistyö- ja seurantamekanismin kautta. Oikeuslaitoksen uudistaminen on edennyt asteittain ja osa haasteista on edelleen ratkaisematta. Vuosina 2017 ja 2018 toteutettiin korruptiontorjuntaa koskevan oikeudellisen ja institutionaalisen kehityksen kattava uudistus, mutta merkittäviä haasteita on vielä jäljellä. Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden osalta oikeudellinen kehitys perustuu useisiin perustuslaillisiin takeisiin ja lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin, joita ei useinkaan ole pantu tehokkaasti täytäntöön. Hallintojärjestelmän osien keskinäiseen valvontaan liittyvät ongelmat koskevat muun muassa julkisten kuulemisten ja vaikutustenarviointien vähäistä hyödyntämistä lainsäädäntöprosessissa. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden toiminta on edelleen parantunut. Jo valmiiksi rajoitettu kansalaisyhteiskunnan tila saattaa kaventua entisestään, sillä hiljattain on esitetty lakiehdotus, joka koskee kansalaisjärjestöjen ulkomaista rahoitusta.

Tšekkin oikeuslaitoksessa ollaan parhaillaan tekemässä tai on valmisteilla useita merkittäviä uudistuksia. Oikeudellinen ja institutionaalinen kehitys korruption torjumiseksi on yleisesti ottaen olemassa. Perustuslaissa taataan sananvapaus ja tiedonsaantioikeus sekä nimenomaisesti kielletään sensuuri. Hallintojärjestelmän osien keskinäinen valvontajärjestelmä on vakiintunut. Vaikutustenarviointien tekeminen ja sidosryhmien kuuleminen ovat vakiintuneita käytäntöjä lainsäädäntötyössä. Vaikka kansalaisyhteiskunta on elinvoimainen ja monimuotoinen, tietyntyyppisiin kansalaisjärjestöihin kohdistuu yhä enemmän paineita. Kansallista ihmisoikeusinstituutiota ei vielä ole.

Tanskan oikeuslaitosta pidetään edelleen hyvin riippumattomana. Se on hyvin tehokas. Sidoryhmät ovat olleet huolissaan riittävien resurssien puuttumisesta, ja oikeuslaitoksella on edelleen joitakin digitalisaatioon liittyviä haasteita. Erillistä korruption vastaista strategiaa tai virastoa ei ole. Korruption vastainen foorumi on perustettu. Eettisyyteen ja integriteettiin liittyvät korruptiontorjuntasäännöt ovat enimmäkseen epävirallisia. Kansallinen tiedotusvälineiden valvontaviranomainen toimii itsenäisesti. Tiedotusvälineiden omistuksen läpinäkyvyyttä säänteleviä erityisiä lakeja ei ole, mutta kaupparekisterin kautta voi saada jonkin verran tietoa. Julkishallinnon asiakirjojen julkisuudesta annettuun lakiin on lisätty joitain poikkeuksia, jotka käytännössä rajoittavat osittain tiedonsaantioikeutta. Erityinen sananvapautoimikunta on perustettu edistämään keskustelua. Sananvapautta suojaa perustuslaki. Keskinäiseen valvontajärjestelmään kuuluu osallistava lainsäätämismenettely ja laaja lainsäädännön valmistelukehitys. Oikeusasiamiehellä on vakiintunut asema. Ihmisoikeusinstituutin toiminnassa on mukana kansalaisyhteiskunnan järjestöjä.

Viron oikeuslaitoksessa hyödynnetään poikkeuksellisen kehittynyttä tieto- ja viestintätekniikkaa. Yleisesti ottaen tarvittavat oikeudelliset ja institutionaaliset valmiudet korruption torjumiseksi ovat olemassa. Uusi korruptiontorjuntastrategia on valmisteilla. Tiedotusvälineiden moniarvoisuutta koskeva oikeudellinen kehitys perustuu sekä perustuslakiin että alakohtaiseen lainsäädäntöön. Hallintojärjestelmän osien keskinäinen valvontajärjestelmä on korkeatasoinen, ja lainsäädännön hyväksymistä varten on laadittu osallistava prosessi. Korkeimman oikeuden jaosto suorittaa ennako- ja jälkiarvioinnin lainsäädännön perustuslainmukaisuudesta. Oikeuskanslerilla on järjestelmässä merkittävä rooli.

Komission oikeusvaltiokertomuksen käsittely neuvostossa

Kertomuksen yleisestä osasta keskusteltiin yleisten asioiden neuvoston kokouksessa 13.10.2020 osana neuvoston vuosittaista oikeusvaltiovuoropuhelua. Käyty oikeusvaltiovuoropuhelu oli sävyltään myönteinen ja jäsenvaltiot suhtautuvat

positiivisesti etenemiseen puheenjohtajavaltion suunnittelemien tavoin. Vuoropuhelua on tarkoitus jatkaa 10.11.2020 eurooppaministerien videokokouksessa käynnistämällä keskustelu kertomuksen maakohtaisista luvuista. Tarkoitus on keskustella Belgiaa, Bulgariaa, Tšekkiä, Tanskaa ja Viroa koskevista maakohtaisista luvuista.

Puheenjohtajavaltion mukaan tarkoitus on keskittyä keskeiseen oikeusvaltiokehitykseen näissä jäsenvaltioissa, käsitellen kokouksessa jäsenvaltioiden maakohtaiset luvut peräkkäin ja samalla tavoin. Komission esiteltyä jäsenvaltiota koskevan maakohtaisen luvun pohjalta havaintojaan sen oikeusvaltiokehityksestä, annetaan kyseiselle jäsenvaltiolle puheenvuoro, jonka jälkeen muilla jäsenvaltioilla on mahdollisuus jakaa kokemuksiaan ja parhaita käytäntöjään esitetyistä havainnoista. Tarkoituksena olisi jatkaa maakohtaisten lukujen tarkastelua puolivuositain tulevien puheenjohtajavaltioiden johdolla neuvoston ns. protokollajärjestyksessä, kunnes kaikkia jäsenvaltioita koskevat luvut olisi käyty läpi.

Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa keskustellaan joulukuussa oikeusvaltioperiaatteeseen liittyvistä oikeussektorin elementeistä, kuten erityisesti oikeuslaitosten toimintaan, korruption vastaiseen työhön sekä perusoikeuksiin liittyvistä seikoista.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Tiedonannot eivät ole oikeudellisesti sitovia.

SEU 2 artiklassa määrätään unionin arvoista. SEU 6 artikla sisältää määräykset EU:n perusoikeuskirjasta ja EU:n liittymisestä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen. SEU 7 artiklassa määrätään menettelystä niiden tilanteiden varalta, joissa on selvä vaara, että jäsenvaltio loukkaa vakavasti SEU 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja, tai joissa jäsenvaltio rikkoo vakavasti ja jatkuvasti näitä arvoja.

EU:n perusoikeuskirjassa vahvistetaan tietyt EU:n kansalaisille ja asukkaille kuuluvat oikeudet ja vapaudet. Perusoikeuskirja on oikeudellisesti sitova.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Tiedonannon käsittelyn vastuuvaliokuntana Euroopan parlamentissa toimii Kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE). Asia on Euroopan parlamentissa valmisteluvaiheessa.

Euroopan parlamentti on ollut aktiivinen oikeusvaltioperiaatteen osalta.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 4. – 6.11.2020.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 6.11.2020.

Euroopan komission tiedonanto: Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa – tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet (E-kirje ja E-jatkokirjeet 17/2019 vp ja SuVL 2/2019 vp).

Valtioneuvoston selvitys: Oikeusvaltiokysymykset Suomen EU-puheenjohtajakaudella (E 16/2019 vp ja SuVL 2/2019 vp).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Oikeusvaltioperiaate ja perusoikeuksien kunnioittaminen ovat perustuslaissa vahvistettuja Suomen valtiosäännön keskeisiä periaatteita, joihin Suomi on sitoutunut myös EU:n jäsenenä sekä osana kansainvälisiä sopimusvelvoitteitaan (perustuslain 1 §:n 3 momentti, 2 §:n 3 momentti ja 2 luku).

Perusoikeuksista säättäminen kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 1 ja 2 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

Ei taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Komissio antoi toukokuussa 2018 asetusehdotuksen EU:n talousarvion suojaamisesta tilanteissa, joissa oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen jäsenvaltioissa kohdistuu yleisiä puutteita (COM(2018) 324 final). Komissio esittää ehdotuksessaan ehdollisuuden luomista EU-varojen vastaanottamisen ja käytön sekä oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen välille. Ylimääräinen Eurooppa-neuvosto pääsi 21.7.2020 sopuun elpymispaketista. Eurooppa-neuvosto korostaa päätelmissään 17.-21.7.2020, että unionin taloudellisten etujen suojaaminen on tärkeää ja painottaa oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen merkitystä. Tätä taustaa vasten otetaan käyttöön ehdollisuusjärjestelmä talousarvion ja Next Generation EU -välineen suojaamiseksi. Tässä yhteydessä komissio ehdottaa rikkomistapauksissa sovellettavia toimenpiteitä, jotka neuvosto hyväksyy määräenemmistöllä. Eurooppa-neuvosto palaa asiaan pikaisesti. EU:n tulevaa monivuotista rahoituskehystä vuosille 2021-2027 koskevat neuvottelut jatkuvat (ks. tarkemmin U 40/2018 vp jatkokirjeineen).

Komissio antoi joulukuussa 2017 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi, jonka mukaan on olemassa selvä vaara, että Puola loukkaa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta SEU 7 artiklassa tarkoitetulla tavalla. Puolaa on kuultu SEU 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun menettelyn ensimmäisen vaiheen mukaisesti yleisten asioiden neuvostossa kolme kertaa, viimeksi joulukuussa 2018. Yleisten asioiden neuvostossa on saatu tilannekatsaus ja käyty näkemystenvaihtoa useita kertoja, viimeksi syyskuussa 2020 (ks. tarkemmin E 7/2018 vp jatkokirjeineen).

Euroopan parlamentti antoi syyskuussa 2018 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi sen toteamiseksi, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja. Unkarin SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisia kuulemisia pidettiin yleisten asioiden neuvostossa Suomen puheenjohtajakaudella syys- ja joulukuussa 2019. Yleisten asioiden neuvostossa on saatu tilannekatsaus ja käyty näkemystenvaihtoa useita kertoja, viimeksi syyskuussa 2020 (ks. tarkemmin E 80/2018 vp).

Komissio antaa vuosittain EU:n perusoikeuskirjan soveltamista koskevan kertomuksen. Komission on tarkoitus antaa EU:n yhteisiin arvoihin liittyviä uusia aloitteita, kuten eurooppalainen demokratiatoimintaohjelma (E 105/2020 vp), perusoikeuskirjan

täytäntöönpanoa koskeva strategia sekä kohdennettuja strategioita, joilla suojataan yhteiskunnan heikoimmassa asemassa olevia.

Asiakirjat

Komission oikeusvaltiokertomus on tarkoitus ottaa neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelun pohjaksi (komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle; Oikeusvaltiokertomus 2020 - Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa (30.9.2020, COM(2020) 580 final)).

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Päivi Pietarinen, VNEUS, paivi.pietarinen@vnk.fi, puhelin 0295 160 354

Heidi Kaila, VNEUS, heidi.kaila@vnk.fi, puhelin 0295 160 313

Tia Möller, OM, tia.moller@om.fi, puhelin 0295 150 105

Timo Ranta, UM, timo.ranta@formin.fi, puhelin 0295 350 350

Tapio Puurunen, SM, tapio.puurunen@intermin.fi, puhelin 0295 488 254

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Ulkoministeriö

PERUSMUISTIO

UM2020-01173

EUR-40 Pietilä Heli(UM)

02.11.2020
JULKINEN

Asia

EU:n laajentuminen: Albanian ja Pohjois-Makedonian jäsenyysneuvottelujen avaaminen

Kokous

10.11.2020 - 10.11.2020

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Ministerit keskustelevat Albanian ja Pohjois-Makedonian jäsenyysneuvottelujen aloittamisesta. Kokouksen jälkeen neuvoston on tarkoitus hyväksyä kirjallisella menettelyllä kummankin maan neuvottelukehykset, jotka on sisällytetty EU:n avauspuheenvuoroihin, jotka käytetään neuvottelut varsinaisesti aloittavissa hallitustenvälisissä konferensseissa. Lisäksi kirjallisessa menettelyssä hyväksytään asiakirjat EU:n sisäisistä menettelyistä.

Neuvottelukehykset määrittelevät jäsenyysneuvottelujen etenemistavan ja ne pohjautuvat viime keväänä hyväksytyyn laajentumispolitiikan uuteen metodologiaan. Neuvottelukehyksiä on valmistelu neuvoston työryhmässä ja pysyvien edustajien komiteassa.

Jäsenyysneuvottelut avaavat hallitustenväliset konferenssit järjestetään sen jälkeen, kun neuvosto on hyväksynyt EU:n avauspuheenvuorot. Albanian osalta hallitustenvälinen konferenssi voidaan järjestää sen täytettyä neuvoston maaliskuussa määrittämät ennakkoehdot.

Suomen kanta

Suomi katsoo, että avauspuheenvuorot, niiden sisältämät neuvottelukehykset sekä sisäisiä menettelyjä koskevat asiakirjat tulee voida hyväksyä viivytyksettä.

Suomen kanta laajentumisen uuteen metodologiaan, johon jäsenyysneuvottelut Albanian ja Pohjois-Makedonian kanssa perustuvat, on määritetty eduskunnalle 13.02.2020 toimitetussa E-kirjeessä E 5/2020 vp.

Suomi pitää tärkeänä, että jäsenyysprosessissa oleva maa etenee omien ansioidensa mukaan. Albaniaa ja Pohjois-Makedoniaa tulee arvioida niiden oman edistymisen perusteella ja EU-lähentymisessä tulee edetä sitä mukaa, kun lähentymiselle asetetut ehdot täyttyvät. Kattavat ja johdonmukaiset oikeusvaltiosektorin uudistukset ovat jäsenyysneuvotteluiden ytimessä ja määrittävät keskeisesti sen, miten jäsenyysneuvottelut etenevät.

Pohjois-Makedonian tulee jatkaa uudistustyötä ja tehokasta toimeenpanoa kiinnittäen erityistä huomiota perusoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen. Albania on tehnyt uudistuksia, mutta tärkeitä perusoikeus- ja oikeusvaltiouudistuksia on vielä tehtävä, jotta neuvoston asettamat ennakkoehdot hallitusten välisen konferenssin järjestämiseksi täyttyisivät.

Pääasiallinen sisältö

Laajentumispolitiikan uusi metodologia on sisällytetty Albanian ja Pohjois-Makedonian neuvottelukehyksiin. Uuden metodologian tavoitteena on tehdä laajentumisprosessista uskottavampi, ennustettavampi ja dynaamisempi sekä lisätä neuvotteluiden poliittista ohjausta. Uudistukset keskeisimmillä aloilla – oikeusvaltio, demokraattisten instituutioiden toiminta, talous – nostetaan aiempaakin tärkeämpään asemaan laajentumisneuvotteluissa ja poliittista ohjausta vahvistetaan. Länsi-Balkanin maiden osalta painotetaan myös hyvien naapuruussuhteiden ja alueellisen yhteistyön edistämisen tärkeyttä.

Neuvotteluissa eteneminen tulee perustumaan Albanian ja Pohjois-Makedonian omiin ansioihin ja nopeus riippuu maiden edistymisestä jäsenyysvaatimusten täyttämisessä. Vaatimusten keskeisenä kehikkona ovat edelleen Kööpenhaminan kriteerit, joiden mukaan liittyvällä maalla tulee olla vakaat toimielimet, toimiva markkinatalous ja edellytykset selviytyä kilpailun ja markkinavoimien paineista ja kyky suoriutua jäsenyyden mukanaan tuomista velvoitteista. Unionin laajeneminen on myös riippuvainen EU:n kyvystä vastaanottaa uusia jäseniä.

EU-jäsenyysneuvottelut ovat prosessi, jossa neuvotteluja käydään alakohtaisten **neuvottelulukujen** alla. Uuden metodologian mukaisesti Albanian ja Pohjois-Makedonian neuvotteluluvut on jaoteltu kuuteen laajempaan **temaattiseen klusteriin**. Ensimmäinen koskee **keskeisimpiä aloja** ("fundamentals"), kuten oikeusvaltio, demokraattisten instituutioiden toiminta ja julkishallinto sekä talous, ja näissä edistyminen määrää neuvottelujen kokonaistahdin. Neuvottelut näistä myös avataan ensiksi ja suljetaan viimeisenä. Neuvosto päättää lukujen avaamisesta ja sulkemisesta yksimielisesti. Korruption vastaisten toimien toteutumista arvioidaan kaikilla neuvottelujen osa-alueilla.

Oikeusvaltiolukujen avaaminen edellyttää, että maa hyväksyttävästi laatii oikeusvaltiouudistuksiaan koskevan tiekartan. Tiekartat laaditaan myös julkishallinnon ja demokraattisten instituutioiden toiminnasta. Kullekin klusterille määritellään myös sulkemiskriteerit, joiden toteuduttua neuvottelut voidaan saattaa niiden osalta päätökseen.

Mikäli Albania ja Pohjois-Makedonia etenevät riittävästi uudistuksissa, voidaan ne ottaa mukaan **EU-yhteistyöhön ja –ohjelmiin** jo ennen jäsenyyden toteutumista.

Uusi metodologia tuo mukanaan mahdollisuuden **neuvotteluiden keskeyttämiseen** ja taloudellisen tuen vähentämiseen, mikäli maa rikkoo vakavalla ja jatkuvalla tavalla unionin arvoja tai keskeisimmillä aloilla tapahtuu vakavaa tai pitkittynyttä taantumista tai kehitys pysähtyy.

Albanian ja Pohjois-Makedonian tulee jatkaa ja edelleen parantaa dialogia **kansalaisyhteiskunnan** kanssa ja kulttuuriyhteistyötä tuodakseen ihmisiä lähemmäksi toisiaan ja varmistaakseen kansalaisten tuen laajentumisprosessille. Maiden tulee myös

oikeasisältöisesti ja strategisesti **viestiä** kansalaisilleen jäsenyyden tuomista eduista ja vastuista, mukaan lukien siihen liittyvästä disinformaatiosta.

Maiden edistymistä seurataan monin eri tavoin, ja komissio **informoi** neuvostoa säännöllisesti maiden edistymisestä eri aloilla.

Albanian osalta neuvoston maaliskuun päätöksessä Albanialle listattiin ehtoja, jotka maan tulee vielä täyttää ennen kuin ensimmäinen hallitustenvälinen konferenssi sen kanssa voidaan järjestää. Ehdot liittyvät vaalilain ja oikeuslaitoksen uudistamiseen, korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden vastaisten toimien tehostamiseen sekä perusteettomien turvapaikkahakemusten kuriin saamiseen.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Kokouksessa ei tehdä päätöksiä.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 4.-6.11.2020

Taloudelliset vaikutukset

-

Asiakirjat

Enlargement - Accession Negotiations with the Republic of Albania

General EU Position 11954/20

Procedure for accession negotiations (internal arrangements) 11955/20

Enlargement - Accession Negotiations with the Republic of North Macedonia

General EU Position 11956/20

Procedure for accession negotiations (internal arrangements) 11957/20

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Heli Pietilä, UM, heli.pietila@formin.fi, 0295 351 422

Markku Lampinen, UM, markku.lampinen@formin.fi, 0295 350 164

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Valtioneuvoston kanslia

PERUSMUISTIO

VNEUS2020-
01093

VNEUS Leppo Johannes(VNK)

03.11.2020
JULKINEN

Asia

Neuvottelut EU:n uudesta kumppanuudesta Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa

Kokous

eurooppaministerien epävirallinen videokokous 10.11.2020

U/E/UTP-tunnus

U 55/2020 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Eurooppaministerit saavat mahdollisesti pääneuvottelija Barnierin tilannekatsauksen.

Lokakuun Eurooppa-neuvosto käsitteli asiaa 18.10. Lyhyissä päätelmissään Eurooppa-neuvosto muistutti, että siirtymäkausi päättyy varmasti 31.12.2020, ja pani huolestuneena merkille, ettei edistymisen unionin kannalta keskeisissä kysymyksissä ole edelleenkaan riittävää. Eurooppa-neuvosto vahvisti EU:n pyrkimyksen mahdollisimman läheiseen kumppanuuteen UK:n kanssa 25. helmikuuta 2020 annettujen neuvotteluohjeiden ja aiemmin sovittujen Eurooppa-neuvoston suuntaviivojen pohjalta. Eurooppa-neuvosto pyysi komissiota jatkamaan neuvotteluja ja kehotti UK:ta tulemaan kannoissaan sen verran vastaan, että sopimus voidaan saada aikaan.

Eurooppa-neuvoston jälkeen UK:n kanssa sovittiin, että osapuolet jatkavat intensiivisiä neuvotteluja päivittäin ja tarvittaessa myös viikonloppuisin. Neuvotteluille ei asetettu määräaikoja tai takarajoja. Osapuolet ovat kuitenkin tietoisia siitä, että marraskuun puolivälin jälkeen mahdollisen sopimuksen voimaasaattamisesta vuoden loppuun mennessä tulee käytännössä erittäin haastavaa. Tätä muistiota laadittaessa (3.11.) mitään osapuolten yhteisiä tekstiluonnoksia ei edelleenkaan ollut käytettävissä

Suomen kanta

Suomi ottaa tilannekatsauksen tiedoksi. Suomen ja EU:n kantojen muuttamiselle ei tämän hetkisen tiedon valossa ole tarvetta.

Pääasiallinen sisältö

Suomen kantoja, tavoitteita ja neuvottelutilannetta on vuoden 2020 aikana käsitelty valtioneuvoston selvityksessä U 55/2020 vp sekä sitä edeltäneissä kolmessa E-selvityksessä (E 6/2020 vp jatkoselvityksineen).

EU on pysynyt yhtenäisenä pääneuvottelija Barnierin ja helmikuussa hyväksytyn neuvottelumandaatin takana. Vaikeimmat avoimet kysymykset liittyvät edelleen tasavertaisiin toimintaedellytyksiin, kalastukseen sekä sopimuksen hallintoon ja riitojenratkaisuun. EU katsoo, että neuvottelut ovat yksi kokonaisuus. Edistystä on saavutettava kaikilla neuvoteltavilla aloilla.

UK:n hallitus antoi 9.9. ehdotuksen uudeksi kansalliseksi sisämarkkina-asiaksi. Toteutuessaan laki antaisi hallitukselle mahdollisuuden poiketa yksipuolisesti erosopimuksen Irlantia ja Pohjois-Irlantia koskevasta pöytäkirjasta. EU ei voi hyväksyä sitä, että UK rikkoisi erosopimuksen sitovia määräyksiä, joiden tarkoituksena on välttää kova raja Irlannin saarella, turvata Pitkänperjantain sopimuksen mukainen rauhanprosessi ja varmistaa EU:n sisämarkkinoiden yhtenäisyys ja tulliliiton moitteeton toiminta. Erosopimuksen asianmukainen täytäntöönpano ja moitteeton soveltaminen ovat tulevan suhteen solmimisen perusedellytyksiä. Tämä vahvistettiin myös lokakuun Eurooppa-neuvoston päätelmissä. Komissio on 1.10. käynnistänyt UK:ta vastaan asiasta virallisen rikkomusmenettelyn. EU:n näkökulmasta UK:n toiminta korostaa entisestään sitä, että kumppanuussopimuksessa tulee olla kattava ja sitova riitojenratkaisumekanismi.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Neuvotteluissa menettelyllisenä oikeusperustana käytetään tässä vaiheessa SEUT 218 artiklan 3 ja 4 kohtia. Komissio neuvottelee EU:n puolesta yleisten asioiden neuvoston 25.2.2020 hyväksymien neuvotteluohjeiden pohjalta ja neuvoston valmisteluelimiä jatkuvasti kuullen.

Aineellisena oikeusperustana on puolestaan tässä vaiheessa neuvoston yksimielisyyttä ja Euroopan parlamentin hyväksyntää edellyttävä SEUT 217 artikla. Sen mukaan unioni voi tehdä kolmansien maiden kanssa sopimuksia assosioinnista, joka koskee vastavuoroisia oikeuksia ja velvollisuuksia, yhteistä toimintaa ja erityismenettelyjä. Komissio perustelee valintaa suunnitellun kumppanuuden kattavalla soveltamisalalla, kunnianhimoisuudella ja pitkäaikaisuudella. Lopulliset aineelliset oikeusperustat sopimuksen/sopimusten allekirjoittamista ja tekemistä varten voidaan määrittää vasta lähempänä neuvottelujen päättymistä sopimustekstin konkreettisen sisällön perusteella.

Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien asioiden osalta oikeusperustana tullaan lisäksi käyttämään Euratom-sopimuksen 101 artiklaa.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentin rooli määräytyy SEUT 218 artiklan mukaisesti. Tässä vaiheessa sovelletaan artiklan 10 kohtaa, jonka mukaan parlamentille tiedotetaan välittömästi ja täysimääräisesti menettelyn kaikissa vaiheissa. Mahdollinen sopimus tulee joka tapauksessa edellyttämään Euroopan parlamentin hyväksyntää.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 4.-6.11.

Eduskuntakäsittely

U 55/2020 vp
E 6/2020 vp
EJ 5/2020 vp
EJ 16/2020 vp
SuVEK 4/2020 vp

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Yleisten asioiden neuvoston 25.2. pöytäkirjaan merkityn neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien lausuman mukaan: ”jäsenvaltioiden edustajat antoivat komissiolle luvan käydä neuvotteluohjeiden mukaisesti neuvotteluja kaikilla tulevien suhteiden aloilla, myös niillä, jotka kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan. Neuvottelujen päätteeksi määritetään, tekeekö uuden kumppanuussopimuksen unioni vaiko unioni ja sen jäsenvaltiot. Tietyt kumppanuussopimukseen sisältyvät täydentävät sopimukset voidaan joka tapauksessa tehdä sekasopimuksina”. Lisäksi lausuman mukaan: ”tämä lähestymistapa ei vaikuta perussopimusten mukaiseen unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallan jakoon, ja se koskee ainoastaan Yhdistynyttä kuningaskuntaa, koska nämä kattavat neuvottelut unionista eronneen maan kanssa ovat luonteeltaan ennennäkemättömät”.

Asiakirjat**Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot**

Johannes Leppo VNK, p. 050 5928278

EUTORI-tunnus

EU/2020/0603

Liitteet**Viite**

Valtioneuvoston kanslia

PERUSMUISTIO

VNEUS2020-
01069

VNEUS Kaunisvaara Johanna(VNK)

03.11.2020

Asia

**Eurooppaministerien videokokous 10.11.; Monivuotinen rahoituskehys 2021–2027;
Puheenjohtajamaan tilannekatsaus**

Kokous

Eurooppaministerien videokokous 10.11.2020

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Eurooppa-neuvosto saavutti sovun EU:n tulevasta rahoituskehyksestä vuosille 2021-2027 ja uudesta elpymisvälineestä 17.-21.7.2020 pidetyssä ylimääräisessä kokouksessaan. Neuvoston puheenjohtajamaa Saksa on aloittanut tämän jälkeen keskustelut Euroopan parlamentin kanssa MFF-paketin viimeistelemiseksi.

Neuvostossa on viimeistely syksyn aikana lainsäädäntöehdotuksia mm. sektoriasetuksiin, elpymisvälineeseen ja omien varojen päätökseen liittyen heinäkuun Eurooppa-neuvoston päätelmien pohjalta.

Puheenjohtajamaa antaa mahdollisesti suullisen tilannekatsauksen MFF- ja elpymispakettikäsittelystä 10.11. eurooppaministerien videokokouksessa. Asiakohta käsiteltäisiin julkisessa käsittelyssä. Tilannekatsaus on ollut esillä myös Coreper II -kokouksissa 28.10. ja 6.11.

Neuvosto antaa erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen asetuksen, jossa vahvistetaan monivuotinen rahoituskehys. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti saatuaan Euroopan parlamentin jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän. Euroopan parlamentin marraskuun täysistunnot järjestetään 11.-13.11. ja 23.-26.11.

Suomen kanta

Valtioneuvoston kannat EU:n elpymissuunnitelmaan, sisältäen komission muutetun rahoituskehys ehdotuksen ja uutta elpymisvälinettä koskevan ehdotuksen, on tuotu esiin E 64/2020 vp -kirjeessä sekä U 27/2020 vp -kirjelmässä, UJ 20/2020 vp-, UJ 22/2020 vp- ja UJ 24/2020 vp -jatkokirjelmissä sekä Eurooppa-neuvostomuistiossa VNEUS2020-00110.

Suomi ottaa vastaan puheenjohtajan mahdollisen tilannekatsauksen.

Suomi pitää tärkeänä, että puheenjohtajamaa seuraa tarkasti heinäkuun Eurooppa-neuvoston päätelmiä jatkotyössään MFF-liitännäisten asetusten viimeistelemisessä. Suomi katsoo, että keskeisimpiä MFF-kysymyksiä tulee käsitellä yhtenä pakettina. Suomelle mahdollisimman tehokkaasti toimivan oikeusvaltiomekanismin luominen on keskeistä.

Suomi katsoo, että keskustelut Euroopan parlamentin kanssa MFF-sektoriaasetuksista tulisi saattaa päätökseen mahdollisimman nopeasti, jotta MFF-liitännäiset asetukset voidaan viimeistellä ennen uuden rahoituskehyskauden alkua.

Pääasiallinen sisältö

Puheenjohtajamaa Saksa ei ole jakanut eurooppaministerien videokokouksen käsittelyä varten asiakirjaa. Saksa antaa videokokouksessa mahdollisesti suullisen tilannekatsauksen MFF- ja elpymispakettikäsittelystä Euroopan parlamentin (EP) kanssa. Saksa on tuonut esiin, että keskeisimmät kysymykset EP:n kanssa käytävissä keskusteluissa liittyvät mm. Eurooppa-neuvostossa sovitun otsakekohtaisen rahoituksen tarkempaan jakautumiseen tiettyjen ohjelmien osalta, uusiin omiin varoihin ja oikeusvaltiomekanismiin (MFF Rule of Law). Saksan mukaan keskustelut EP:n kanssa MFF-paketista ovat edenneet aivan loppuvaiheeseen.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Neuvosto antaa erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen asetuksen, jossa vahvistetaan monivuotinen rahoituskehys. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti saatuaan Euroopan parlamentin jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän.

Rahoituskehysasetus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 312 artiklaan ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen (Euratom-sopimus) 106a artiklaan.

Omien varojen päätös perustuu SEUT 311 artiklan 3 kohtaan ja Euratom-sopimus 106 A artiklaan. Neuvosto vahvistaa päätöksen erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja Euroopan parlamenttia kuultuaan yksimielisesti. Päätös tulee voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentin (EP) yleisesittelijöinä toimivat Jan Olbrycht (EPP, PL) sekä Margarida Marques (S&D, PT).

EP on hyväksynyt väliaikaisen mietinnön monivuotisesta rahoituskehys ehdotuksesta (Interim Report, P8_TA(2018)0449) 14.11.2018. EP hyväksyi 10.10.2019 päätöslauselman monivuotisesta rahoituskehuksesta ja omista varoista (Resolution, P9_TA(2019)0032).

EP hyväksyi 15.5.2020 päätöslauselman uudesta monivuotisesta rahoituskehyksestä, omista varoista ja elvytysuunnitelmasta (P9_TA(2020)0124).

EP hyväksyi 23.7.2020 päätöslauselman Eurooppa-neuvoston 17.-21.7.2020 pidetyn ylimääräisen kokouksen päätelmistä (P9_TA(2020)0206).

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta kirjallinen menettely 4.-6.11.2020.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 6.11.2020.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ehdotuksilla ei ole välitöntä vaikutusta Ahvenanmaan asemaan.

Taloudelliset vaikutukset

Komission ehdotuksen taloudelliset vaikutukset kuvataan tarkemmin valtioneuvoston U 45/2018 -kirjelmässä sekä UJ 22/2020 ja UJ 24/2020 -jatkokirjelmissä.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

-

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Johanna Kaunisvaara, EU-erityisasiantuntija, valtioneuvoston kanslia, +358295160400,
johanna.kaunisvaara@vnk.fi

EUTORI-tunnus

EU/2018/0986, EU/2018/0993, EU/2020/0962

Liitteet**Viite**

Oikeusministeriö, Sisäministeriö

PERUSMUISTIO

OM2020-00251

ESI

Arenmaa Katja

02.11.2020

Asia

Antisemitismin vastaiset toimet EU:ssa

Kokous

Euroopaministerien epävirallinen videokokous 10.11.2020

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Eurooppaministerien epävirallisessa videokokouksessa 10.11.2020 käydään näkemystenvaihto EU:n antisemitismin vastaisista toimista.

Suomen kanta

Suomi korostaa EU:n yhteisiä arvoja, joihin kuuluvat ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa korostetaan puuttumista vihapuheeseen sekä rasismiin ja syrjinnän torjumista kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Antisemitismiä kaikissa sen muodoissa tulee estää ja torjua päättäväisesti. Suomi edistää syrjintä- ja viharikostilanteen systemaattista seurantaa sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Suomi valmistelee myös rasismiin vastaista ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelmaa.

Pääasiallinen sisältö

Oikeusministerit kävivät 9.10.2020 järjestetyssä epävirallisessa videokokouksessa EU:n perusoikeusviraston alustamana keskustelua antisemitismistä ja vihapuheesta. Perusoikeusvirasto esitteli tuoreen raporttinsa juutalaisvastaisista tapahtumista EU:n jäsenvaltioissa. Käydyssä keskustelussa todettiin, että antisemitistinen liikehdintä on nousussa ympäri Eurooppaa, mutta siihen puuttumisessa on haasteita. Tarvitaan mm. yhteistyötä eri toimijoiden välillä sekä tietoisuuden ja koulutuksen lisäämistä.

Neuvoston perusoikeustyöryhmässä on valmisteltavana antisemitismiä koskeva julistus. Puheenjohtajan luonnostelemassa julistuksessa todetaan antisemitismin olevan hyökkäys unionin yhteisiä arvoja vastaan, ja sitoudutaan jatkamaan vuonna 2018 hyväksytyn antisemitismin vastaisen neuvoston julistuksen täytäntöönpanoa komission asiantuntijaryhmän tuella. Lisäksi julistusluonnoksessa mm. kehoitetaan jäsenvaltioita ja unionia ottamaan antisemitismin vastainen työ huomioon kaikessa toiminnassaan ja ehdotetaan toimia erityisesti antisemitistisen vihapuheen ja viharikosten torjumiseksi. Puheenjohtajan tavoitteena on, että julistus voitaisiin hyväksyä joulukuun oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa.

EU:n perusoikeusvirasto (FRA) julkaisi 10.9.2020 vuosittaisen raporttinsa juutalaisvastaisista tapahtumista EU:n jäsenvaltioissa vuosina 2009-2019. Raportin mukaan tiedonkeruun osalta on edelleen vakavia puutteita ja jäsenvaltioiden erilaiset tavat kerätä tietoa vaikeuttavat tietojen vertailtavuutta. Lisäksi aliraportointi on suuri haaste.

EU:n perusoikeusvirasto on julkaissut vuonna 2018 toisen tutkimuksen juutalaisten syrjinnästä ja juutalaisiin kohdistuvista viharikoksista EU:ssa. Tutkimus on maailmanlaajuisesti suurin koskaan tehty tutkimus juutalaisista. Vastaajien suuren enemmistön (89 %) mielestä antisemitismi on lisääntynyt viiden viime vuoden aikana vastaajan asuinmaassa. Vastaajista 88 % oli sitä mieltä, että verkossa ilmenevä antisemitismi on lisääntynyt viiden viime vuoden aikana; useimpien mielestä se on lisääntynyt ”paljon”. Useimmat tutkimukseen vastanneista kertoivat kohtaavansa säännöllisesti kielteistä kommentointia juutalaisista.

Euroopan komissio julkaisi 18.9.2020 EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelman 2020-2025. Toimintaohjelmassa antisemitismiä käsitellään rasismien yhtenä muotona.

EU:ssa on valmistelussa digitaalisia palveluja koskeva säädös, jossa muun muassa lisätään ja yhdenmukaistetaan verkkoalustojen ja tietopalvelujen tarjoajien vastuita.

EU-lainsäädännön keskeinen rikosoikeudellinen instrumentti alalla on neuvoston puitepäätos rasismien ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin. Puitepääöksessä säädetään muun muassa vihapuheesta ja sitä koskevista rangaistuksista sekä rangaistuksen koventamisesta viharikoksissa.

Euroopan komissio sekä tietotekniikkayritykset Facebook, Twitter, YouTube, Microsoft, Instagram, Google+, Snapchat, Dailymotion ja jeuxvideo.com (muodostaen 96% verkkoalustojen markkinaosuudesta EU:ssa) ovat sitoutuneet käytäntesäännöillä verkossa esiintyvän vihapuheen torjumiseen.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT 2 artiklan mukaan unionin perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina. Nämä ovat jäsenvaltioille yhteisiä arvoja yhteiskunnassa, jolle on ominaista moniarvoisuus, syrjimättömyys, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, yhteisvastuu sekä naisten ja miesten tasa-arvo.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 4.–6.11.2020.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 6.11.2020.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Suomessa tehtyä ja vireillä olevaa vihapuheen ja antisemitismin vastaista työtä on selostettu perusmuistiossa OM2020-00189.

Komission 18.9.2020 antamasta tiedonannosta EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelmasta 2020-2025 (COM(2020) 565 final) tullaan antamaan E-kirje marraskuun alussa.

Suomen kantoja liittyen Euroopan komission tiedonantoon laittomasta verkkosisällöstä ("Laitonta verkkosisältöä vastaan. Lisää vastuuta verkkoalustoille.") on käsitelty E-kirjeessä 99/2017 vp.

Asiakirjat

Puheenjohtaja ei ole jakanut asiakirjaa keskustelun pohjaksi.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

OM / Yrsa Nyman, yrsa.nyman@om.fi, 02951 50293

OM/ Milla Aaltonen, milla.aaltonen@om.fi, 02951 50061

SM / Tarja Mankkinen, tarja.mankkinen@intermin.fi, 02954 88370

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Valtioneuvoston kanslia

PERUSMUISTIO

VNEUS2020-
01100

VNEUS Siivola Heli(VNK)

03.11.2020

Asia

Lainsäädäntötyön suunnittelu; Komission työohjelma vuodelle 2021

Kokous

Eurooppaministerien epävirallinen videokokous 10.11.2020

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komission aiekirje vuoden 2021 työohjelmasta julkistettiin 16.9.2020 puheenjohtaja Ursula von der Leyenin unionin tila -puheen yhteydessä. Komissio esitteli suunnitelmiaan yleisten asioiden neuvostolle 22.9.2020.

Komissio julkisti 19.10.2020 vuoden 2021 työohjelmansa ”Elinvoimainen unioni haavoittuvassa maailmassa” (”A Union of vitality in a world of fragility”). Komission on tarkoitus esitellä työohjelmansa eurooppaministerien epävirallisessa videokokouksessa.

Komission, neuvoston ja Euroopan parlamentin on tarkoitus laatia työohjelman pohjalta yhteinen julistus vuoden 2021 lainsäädäntöprioriteeteista.

Suomen kanta

Suomi pitää perusteltuna, että komissio on mukauttanut koronaviruskriisin takia suunnitelmiaan niin, että etusija on annettu tilanteeseen vastaamisen ja kriisistä toipumisen kannalta keskeisimmille aloitteille. EU:n pitkän aikavälin kilpailukyvyyn, kestävän kasvun ja yleisen kriisinkestävyyskannalta on kuitenkin samalla tärkeää jatkaa jo ennen kriisiä julkaistujen keskeisten strategioiden toimeenpanoa sekä niitä koskevien aloitteiden edistämistä.

Vihreän ja digitaalisen siirtymän tulee olla poikkileikkaava tavoite ja lähtökohta kaikessa tulevassa työssä kohti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä Eurooppaa. Valtioneuvosto on linjannut kantojaan EU:n ilmastolakiin U-kirjelmässä U11/2020 vp ja U-jatkokirjelmässä UJ29/2020 vp sekä EU:n uuteen 2030 ilmastotavoitteeseen E-kirjeessä E 118/2020 vp. Suomi tukee komission päämäärää nostaa edelleen kunnianhimon tasoa digitaalisessa siirtymässä, mikä tukee myös EU:n ilmastotavoitteiden toteutumista.

Valtioneuvosto on linjannut kantoja komission ehdottamaan elpymiskokonaisuuteen 4.6.2020 annetussa selvityksessä (E 64/2020 vp) ja U-jatkokirjelmässä UJ 22/2020 vp. Elpymisvälinettä koskevista kannoista on linjattu U-kirjelmässä U 27/2020 vp ja U-jatkokirjelmässä UJ 20/2020 vp. Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevista

kannoista on linjattu U-kirjelmässä U 30/2020 vp ja U-jatkokirjelmissä UJ 19/2020 vp ja UJ 28/2020 vp.

Unionin yhteisten arvojen ja globaalin roolin edistäminen tukevat osaltaan jäsenmaiden toipumista koronaviruksesta ja edistävät vahvaa, yhtenäistä ja toimintakykyistä Euroopan unionia. Unionin strategisen riippumattomuuden vahvistaminen tietyillä kriittisillä aloilla, kuten terveys, on perusteltua jäsenvaltioiden ja EU:n toimivallanjakoa kunnioittaen. Mitä tulee yleisempään tavoitteeseen vahvistaa EU:n teollista tai strategista autonomiaa, lähtökohtana tulee olla toimien suhteellisuus, sisämarkkinoiden häiriötön toiminta sekä avoin ja sääntöpohjainen vapaakauppa.

Suomi on tyytyväinen siihen, että komission työohjelmaan sisältyy tiedonanto EU:n arktisesta politiikasta. Työohjelman poisvedettävien ehdotusten osalta Suomi pitää valitettavana, että palveludirektiivin tehokkaampaan täytäntöönpanoon tähdänneiden ehdotusten käsittelystä luovutaan.

Komission eri aloitteisiin otetaan tarkemmin kantaa niitä koskevissa eduskuntakirjelmissä.

Hallitus linjaa EU-politiikkaansa alkuvuodesta 2021 eduskunnalle annettavassa selonteossa.

Pääasiallinen sisältö

Komission työohjelman mukaan covid-19-pandemia on vahvistanut EU:n tarvetta ottaa johtorooli vihreän ja digitaalisen siirtymän sekä yhteiskuntien ja talouksien kestävyysedistämässä. Komissiolla on tulevana vuonna kaksi päätavoitetta. Ensinnäkin se jatkaa ponnisteluja koronaviruksen hallitsemiseksi ja erityisesti turvallisen rokotteen saatavuuden edistämiseksi kaikille Euroopassa ja muualla maailmassa. Samaan aikaan on katsottava eteenpäin. Komissio toteaa elpymisvälineen (Next Generation EU) ja monivuotisen rahoituskehityksen 2021–2027 tarjoavan Euroopalle mahdollisuuksia korjata pandemian aiheuttamia vaurioita ja rakentaa parempaa tulevaisuutta kestävien investointien ja uudistusten kautta. Elpymis- ja palautumistukivälineen menoista 37 prosenttia ohjataan vihreään ja vähintään 20 prosenttia digitaaliseen kehitykseen. Komissio on valmis tekemään lujasti töitä jäsenvaltioiden kanssa kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien valmistelemiseksi ja toimeenpanemiseksi. Komissio haluaa varmistaa, että 30 prosenttia elpymisvälineen 750 miljardista eurosta kerätään vihreillä joukkovelkakirjalainoilla. Lisäksi se aikoo tehdä kunnianhimoisia ehdotuksia EU:n uusista omista varoista.

Työohjelma rakentuu komission puheenjohtaja von der Leyenin poliittisten suuntaviivojen kuuden painopisteen varaan: 1) Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (*A European Green Deal*); 2) Euroopan digitaalinen valmius (*A Europe fit for digital age*); 3) ihmisten hyväksi toimiva talous (*An economy that works for people*); 4) vahvempi Eurooppa maailmannäyttämöllä (*A stronger Europe in the world*); 5) eurooppalaisen elämäntavan edistäminen (*Promoting our European way of life*) ja 6) uutta vauhtia eurooppalaiselle demokratialle (*A new push for European democracy*). Työohjelmassa mainittujen uusien aloitteiden (44 aloitetta työohjelman liitteessä 1) lisäksi komissio jatkaa koronaviruksen vuoksi lykkäntyneiden vuodelle 2020 suunniteltujen aloitteiden edistämistä.

YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden (Agenda 2030) ja Pariisin ilmastopöytäkirjan todetaan ohjaavan kaikkea komission toimintaa. Komissio aikoo myös tehostaa

viestintäänsä ja kansalaisten näkemysten huomioimista. Euroopan tulevaisuutta käsittelevä konferenssi on osa tätä prosessia. Komissio toteaa, että viimeisen vuoden aikana esille nostettuihin kysymyksiin – kuten tarve vahvemmalle Euroopan terveysunionille – voidaan vastata vain antamalla kaikille puheenvuoro ja hyödyntämällä yhteisiä kokemuksia ja asiantuntemusta.

Työohjelmassa todetaan myös komission jatkavan parempaa strategista ennakkointia ja parempaa sääntelyä koskevaa työtä. Komissio antoi syyskuun alkupuolella ensimmäisen vuosittaisen strategisen ennakkointiraporttinsa. Raportin aiheena on Euroopan kriisinsietokyvyn parantaminen. Strategista ennakkointia pyritään sisällyttämään jatkossa myös yksittäisiin aloitteisiin. Komission työohjelman parempaa sääntelyä koskevassa liitteessä (työohjelman liite 2) esitetään 41 aloitetta sääntelyn yksinkertaistamiseksi. Lisäksi komissio aikoo vetää pois käsittelystä 14 ehdotusta (työohjelman liite 4).

1. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (*A European Green Deal*)

Ehdottamansa ilmastotavoitteen mukaisesti komissio aikoo antaa ns. 55-valmiuspaketin päästöjen vähentämiseksi vähintään 55 prosentilla vuoteen 2030 mennessä. Paketti tulee kattamaan muun muassa uusiutuvaa energiaa, rakennusten energiatehokkuutta, maankäyttöä, energiaverotusta, ajoneuvojen CO₂-rajoja, taakanjakoa ja päästökauppaa koskevia lainsäädäntöehdotuksia. Vuoden 2021 alkupuolella on luvassa myös ehdotus ns. hiilitulleja (hiilirajamekanismi) koskevasta uudesta omasta varasta.

Kiertotalouden alalta odotetaan lainsäädäntöehdotusta kestävästä tuotepolitiikasta sekä aloitetta elektroniikan kierrätyksestä.

Komissio tuo uutena aloitteena nollapäästötoimintasuunnitelman ilman, veden ja maaperän suojelemiseksi sekä jatkaa EU:n biodiversiteettistrategian ja Pellolta pöytään -strategian toimeenpanoa muun muassa luomutuotannon toimintasuunnitelmalla, lainsäädäntökehikolla ekosysteemien ennallistamiseksi sekä toimenpiteillä EU:n markkinoille asetettujen tuotteiden metsäkatovaikutusten minimoimiseksi.

Lisäksi komissio tulee ehdottamaan älykästä ja kestävää liikennettä koskevia toimenpiteitä sekä tarkistamaan muun muassa teollisuuspäästädirektiiviä, rakennustuoteasetusta ja useita jätteisiin liittyviä asetuksia ja direktiivejä.

2. Euroopan digitaalinen valmius (*A Europe fit for digital age*)

Komissio aikoo esittää vuoteen 2030 ulottuvan etenemissuunnitelman, jossa määritellään selkeästi digitaaliset tavoitteet muun muassa yhteenliitettävyyden (*connectivity*), digitaalisten taitojen ja julkisten palvelujen osalta. Ohjaavia periaatteita ovat henkilön oikeus turvata yksityisyytensä ja olla verkossa, sananvapaus, datan vapaa liikkuvuus ja kyberturvallisuus.

Komissio antaa tekoälyä ja eurooppalaisen sähköisen identiteetin luomista koskevat aloitteet.

Ns. digiveroa koskevasta uudesta omasta varasta annetaan ehdotus vuoden 2021 alkupuoliskolla, mikäli asiasta ei saavuteta OECD:ssä sopua.

Juuri ennen covid-19-pandemiaa annettu teollisuusstrategia päivitetään. Samoin kilpailupolitiikkaa arvioidaan uudestaan.

Muita työohjelmassa mainittuja keskeisiä aloitteita ovat dataa koskeva säädösehdotus, alustatyöntekijöiden työolojen parantamiseen tähtäävä ehdotus, lainsäädäntöehdotus tasapuolisista toimintaolosuhteista liittyen ulkomaisiin valtioneuvostoihin sisämarkkinoilla sekä toimintasuunnitelma siviili-, puolustus- ja avaruusteollisuuden synergioista.

3. Ihmisten hyväksi toimiva talous (*An economy that works for people*)

Komissio aikoo esittää toimintasuunnitelman Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täysimääräiseksi toimeenpanemiseksi. Lisäksi se aikoo ehdottaa uutta eurooppalaista lapsitakuuta, jolla turvattaisiin lasten mahdollisuus peruspalveluihin kuten terveydenhuoltoon ja koulutukseen.

Työohjelmassa korostetaan, että taloutta on edelleen tuettava. On löydettävä herkkä tasapaino talouden tukemisen ja julkisen talouden kestävyysvälin välillä. Jäsenvaltioiden tulisi hyödyntää annettuja joustoja järkevästi. Kansainvälisen kaupan ja globaalien arvoketjujen todetaan olevan keskeinen moottori elpymiselle. EU:n kauppapolitiikan arviointi on meneillään. Komissio aikoo myös ehdottaa välinettä, jolla estetään kolmansien maiden pakkokeinoja ja vastataan niihin.

Komissio painottaa pääomamarkkinaunionin ja pankkiunionin loppuunsaattamista. Luvassa on myös muun muassa vihreiden joukkovelkakirjojen standardointia, rahanpesun torjumista sekä vakuutusyhtiöiden vakavaraisuussääntelyn muutoksia koskevia ehdotuksia.

4. Vahvempi Eurooppa maailmannäyttämöllä (*A stronger Europe in the world*)

Komissio jatkaa toimia EU:n strategisten etujen ja tavoitteiden edistämiseksi sekä sääntöihin ja arvoihin perustuvan kansainvälisen järjestelmän puolustamiseksi. EU:lla on komission mukaan keskeinen rooli muun muassa turvallisen ja kaikkien saatavilla olevan rokotteen kehittämisessä.

Komissio aikoo antaa yhdessä ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan kanssa tiedonannot muun muassa EU:n panoksen vahvistamisesta sääntöihin perustuvan monenvälisyyden edistämiseksi, uudistetusta kumppanuudesta eteläisen naapuruston kanssa sekä EU:n arktisesta politiikasta.

Suomi on järjestelmällisesti vaikuttanut sen puolesta, että EU:n arktista politiikkaa vahvistettaisiin ja päivitetäisiin kehittyneen tilanteen ja komission painopisteiden valossa. Neuvosto pyysi komissiota ja korkeaa edustajaa aloittamaan prosessin EU:n arktisen politiikan päivittämiseksi Suomen puheenjohtajakaudella hyväksytyissä päätelmissä.

5. Eurooppalaisen elämäntavan edistäminen (*Promoting our European way of life*)

Komission mukaan covid-19-pandemia on osoittanut, että Euroopan terveysunionia tulee vahvistaa. Euroopan lääkeviraston (EMA) ja tartuntatautiviraston (ECDC) roolin tehostamisen lisäksi komissio aikoo esittää uuden eurooppalaisen biolääketieteen tutkimus- ja kehitysviraston perustamista.

Työohjelmassa korostetaan vapaan liikkuvuuden Schengen-alueen merkitystä. Komissio esittää ensi vuonna uuden strategian Schengenin tulevaisuudesta.

Uutta muuttoliikepakettia täydennetään laillista muuttoliikettä, siirtolaisten salakuljetuksen torjuntaa sekä kestävästä vapaaehtoista paluuta ja uudelleenkotouttamista koskevilla aloitteilla.

Komissio jatkaa toimia terrorismin ja väkivaltaisen radikalisaation, järjestäytyneen rikollisuuden ja hybridiuhkien torjumiseksi. Se esittää myös antisemitismin torjuntaa koskevan strategian.

Vihreä ja digitaalinen siirtymä edellyttävät eurooppalaisten osaamisen kehittämistä. Edistääkseen elinikäistä oppimista ja työllistymistä komissio tulee antamaan ehdotukset henkilökohtaisista oppimistileistä sekä eurooppalaisesta lähestymistavasta pieniin osaamiskokonaisuuksiin.

6. Uutta vauhtia eurooppalaiselle demokratialle (*A new push for European democracy*)

Yhdenvertaisuuden edistämiseksi komissio esittää ensi vuonna uudet strategiat lasten ja vammaisten henkilöiden oikeuksista sekä ehdotuksen tiettyjen sukupuoleen perustuvien väkivallan muotojen torjumiseksi. EU-rikosten listaa ehdotetaan laajennettavaksi kaikkiin viharikosten ja vihapuheen muotoihin.

Komissio aikoo esittää ehdotuksia rajat ylittävän oikeudellisen yhteistyön digitalisoimisesta. Se aikoo myös ehdottaa selkeämpiä sääntöjä Euroopan poliittisten puolueiden rahoituksesta ja toteuttaa toimia, joilla suojellaan toimittajia ja kansalaisyhteiskuntaa perusteettomilta oikeudenkäynneiltä (*Strategic Lawsuits Against Public Participation*).

Lisäksi komissio tulee esittämään maaseutualueita koskevan pitkän aikavälin vision.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Toimielinten välisellä parempaa lainsäädäntöä koskevalla sopimuksella (EUVL 123, 12.5.2016, s. 1–14; asiakirja 15506/2015) toimielimet sopivat tehostavansa unionin vuotuista ja monivuotista ohjelmasuunnittelua noudattaen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklan 1 kohtaa, jonka mukaan komissio tekee aloitteet unionin vuotuisten ja monivuotisten ohjelmien laatimiseksi.

Komissio käy Euroopan parlamentin ja neuvoston kanssa vuoropuhelua sekä ennen vuotuisen työohjelmansa hyväksymistä että tämän jälkeen. Komissio ottaa asianmukaisesti huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston vuoropuhelun kussakin vaiheessa esittämät näkemykset, mukaan lukien niiden pyytämät aloitteet.

Komission työohjelman pohjalta toimitukset vaihtavat näkemyksiä tulevan vuoden aloitteista ja sopivat vuotuista toimielintenvälistä ohjelmasuunnittelua koskevasta yhteisestä julistuksesta. Siinä yksilöidään poliittisesti merkittävimmät asiat, joita olisi käsiteltävä lainsäädäntöprosessissa ensisijaisina. Toimitukset seuraavat säännöllisesti koko vuoden ajan yhteisen julistuksen täytäntöönpanoa.

Monivuotisessa ohjelmasuunnittelussa toimitukset vaihtavat uuden komission tultua nimitetyksi näkemyksiä lainsäädäntötyön päätavoitteista ja prioriteeteista uudella toimikaudella. Mahdollisuuksien mukaan keskustellaan myös alustavasta aikataulusta. Tavoitteena on parantaa pidemmän aikavälin suunnittelua. Komission aloitteesta toimitukset voivat laatia aiheesta yhteiset päätelmät, jotka Euroopan parlamentin puhemies sekä neuvoston ja komission puheenjohtajat allekirjoittavat.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Komissio esitteli vuoden 2021 työohjelmansa Euroopan parlamentin täysistunnossa 20.10.2020.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 4.–6.11.2020.

EU-asioiden komitean kirjallinen menettely 28.–30.10.2020.

Eduskuntakäsittely

EUN 106/2020 vp

Eduskunnalle toimitettiin 6.3.2020 selvitys komission työohjelmasta 2020 (E 12/2020 vp) ja 9.6.2020 komission mukautetusta työohjelmasta (EJ 10/2020 vp).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Toimivallanjako EU-asioissa valtakunnan ja Ahvenanmaan välillä määräytyy Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan. Ahvenanmaan asemaa arvioidaan erikseen komission eri ehdotuksia käsittelevissä eduskuntakirjelmissä.

Taloudelliset vaikutukset

—

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

—

Asiakirjat

Commission Work Programme 2021. A Union of vitality in a world of fragility.
COM(2020) 690 final.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Heli Siivola (VNEUS), etunimi.sukunimi@vnk.fi, 0295 160 476
Jaana Jokelainen (VNEUS), etunimi.sukunimi@vnk.fi, 0295 160 329
VNEUSin sektorideskit

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Valtiovarainministeriö

PERUSMUISTIO

VM2020-00592

KO Kekäläinen Antti(VM)

03.11.2020
JULKINEN

Asia

Eurooppalainen ohjausjakso 2021 - Etenemissuunnitelma

Kokous

Eurooppaministerien epävirallinen videokokous 10.11.2020

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Neuvoston puheenjohtajamaa Saksa ja tuleva puheenjohtajamaa Portugali esittelevät eurooppaministerien epävirallisessa videokokouksessa vuoden 2021 eurooppalaista ohjausjaksoa koskevan etenemissuunnitelman. Eurooppalainen ohjausjakso 2021 käynnistyi 17.9.2020 julkaistulla vuotuisen kestävän kasvun strategialla.

Suomen kanta

Suomi ottaa asian tiedoksi.

Pääasiallinen sisältö

Vakiintuneen käytännön mukaisesti neuvoston puheenjohtajamaa ja tuleva puheenjohtajamaa ovat laatineet etenemissuunnitelman, jossa hahmotellaan vuoden 2021 eurooppalaisen ohjausjakson tärkeimmät vaiheet. Suunnitelmassa on otettu huomioon COVID-19-pandemian aiheuttamat erityisolosuhteet, jotka aiheuttavat muutoksia myös ohjausjaksolle.

Etenemissuunnitelman tavoitteena on varmistaa, että kaikki asiaankuuluvat neuvoston kokoonpanot ja niiden valmistelevat elimet työskentelevät koordinoitusti ja johdonmukaisesti valmistellakseen ohjausjaksoa koskevia Eurooppa-neuvoston keskusteluja perusteellisesti. Suunnitelma mahdollistaa myös sen, että yleisten asioiden neuvosto ja Coreper voivat valvoa prosessia

Etenemissuunnitelma on jaettu kahteen osioon: ensimmäinen ja yksityiskohtaisempi osio kattaa ajanjakson maaliskuun Eurooppa-neuvostoon saakka. Toinen osio on ohjeellinen ja kattaa Eurooppa-neuvoston maalisi- ja kesäkuun 2021 kokousten välisen ajanjakson.

Tuleva puheenjohtajamaa aloittaa keskustelut komiteoiden puheenjohtajien kanssa komiteoiden työn koordinoimiseksi ohjausjaksolla. Tuleva puheenjohtaja pitää Coreperin ajan tasalla. Etenemissuunnitelmassa esitetään myös aikomus käydä yhteinen keskustelu eurooppalaisesta ohjausjaksosta Euroopan parlamentin kanssa maaliskuussa 2021.

Komissio julkaisee loput ohjausjakson 2021 syyspaketista 18.11.2020. Keväällä 2021 komissio ei suunnittele julkaisevansa maaraportteja. Lisäksi komissio suunnittelee antavansa keväällä 2021 maakohtaisia suosituksia ainoastaan koskien julkista taloutta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 4.–6.11.2020.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 6.11.2020.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

9291/20 European Semester 2021 - Roadmap

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VM/KO, erityisasiantuntija Antti Kekäläinen, p. 0295 530386, antti.kekalainen(a)vm.fi

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

LIITTEET

Asiasanat	brexit, Eurooppa-neuvosto, laajentuminen, Oikeusvaltioperiaate, rahoituskehykset, talouspolitiikka, YAN Yleisten asioiden neuvosto, rasismi
Hoitaa	OM, SM, UM, VM, VNK
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, MMM, OKM, PLM, SP, STM, TEM, TPK, TULLI, VH, VTV, YM
